

te geven van dit moeilijke gebied, waarover een zoo ontzaglijke literatuur bestaat. En de meeningen van anderen dan den schrijver komen ook voldoende tot hun recht. Ook de verdere hoofdstukken, bijv. over zenuwweefsel en bindweefsel, bij het laatste komen natuurlijk bij beenweefsel de nieuwe inzichten op het gebied der kalkstofwisseling ter sprake, zijn duidelijk geschreven en geheel „bij”. De lezer bemerkt voortdurend, ook aan allerlei aardige opmerkingen, hoezeer de schrijver op de hoogte is en zelf „im heiligen Buch der Natur zu lesen sich bemüht hat und darüber grau geworden ist”. De aandacht van de lezers van dit *Tijdschrift* moge nogmaals op dit boek worden gericht.

RINGER.

Nervöse Herzerkrankungen und ihre Behandlung.
Dr. LILIENSTEIN und Prof. KASTAN in Bad Nauheim;
Repetitorienverlag, Leipzig 1925, 32 bldz., Prijs: 1.20 mark.
Die Therapie der Herzkrankheiten, Dr. HAEBERLIN in
Bad Nauheim; Repetitorienverlag, Leipzig 1925, 34 bldz..
Prijs: 1.50 mark.

Zeer korte bespreking van enkele nerveuse hartziekten en van haar behandeling; in 18 bladzijden is van dit zoo omvangrijke en moeilijke terrein alleen maar het alleroppervlakkigste aangestipt. Geheel oningewijden zullen uit dit boekje misschien iets kunnen leeren.

Geheel hetzelfde geldt voor de beschrijving in 25 bladzijden van de behandeling van ziekten van hart en bloedvaten.

De inhoud van beide boekjes bevat een loflied op Nauheim en wat daarmee samenhangt, waaraan het feit, dat de schrijvers ter plaatse hun praktijk uitoefenen, misschien niet geheel vreemd is.

P. H. ENTHOVEN.

Das Problem der Tuberkulosebehandlung mit Fettstoffen,
von Dr. F. MATTAUSCH. Berlin-Wien, URBAN und SCHWAR-
ZENBERG, 1926. Prijs: 2.40 mark.

De eeuwenoude ervaring, dat de toediening van vet in allerlei vorm heilzaam is voor lijders aan tuberculose, heeft den schrijver aanleiding gegeven, uit de literatuur der laatste jaren datgene te verzamelen en te rangschikken, wat den wetenschappelijken grondslag kan vormen van de vetbehandeling der tuberculose. Aan dit onderwerp is het eerste deel gewijd van de 66 bladzijden lange verhandeling. Onder vetstoffen verstaat MATTAUSCH niet alleen de vetten, de wasachtige stoffen, de vetzuren en de hoogere alcoholen, waarvan de scheikundige samenstelling vaststaat, maar ook de aan vetten verwante lipoiden.

Reeds lang is bekend, dat tuberkelbacillen omgeven zijn door een uit vet en was samengesteld pantser, dat de kleurstof, waarmee men deze bacillen zichtbaar kan maken, vasthoudt. Uit

onderzoekingen van BERGEL weten wij, dat, wanneer tuberkelbacillen in het dierlijke lichaam te gronde gaan, zij eerst hun vetpantser verliezen. Het onderzoek naar de aanwezigheid in het lichaam van vetsplitsende (lipolytische) fermenten kan dus van beteekenis zijn om ons een indruk te geven van de wijze, waarop in het lichaam de strijd tegen de tuberkelbacillen wordt gevoerd. HANRIOT was de eerste, die in het bloed van konijnen een lipolytisch ferment aantoonde, dat hij lipase noemde. Later zijn goede methodes gevonden voor de quantitative bepaling der lipase, en men meent te hebben aangetoond, dat bij longprocessen met goedaardig beloop het gehalte van het bloedserum aan lipase hoog is, terwijl lage waarden bij processen met ongunstig beloop worden gevonden. De aanwezigheid in het lichaam van bepaalde vetstoffen wordt oorzaak van het ontstaan van overeenkomstige vet-antistoffen, maar deze antistoffen behoeven niet streng specifiek te zijn. Vandaar dat men op het denkbeeld kwam, bacterieele lipoiden en vetten aan te grijpen door in het lichaam andere, niet-specifieke vetten te brengen. Dit is ook reeds bij lepra geschied.

Het vraagstuk van de behandeling der tuberculose door middel van niet-bacillaire, onspecifieke vetstoffen vormt het onderwerp van het tweede deel der verhandeling van MATTAUSCH. Dit deel handelt geheel over een stof, die in 1923 door JENTZER, MARCOVIC en RASKIN is samengesteld, en die bekend is onder den naam van gamelan (in Duitschland: lipomykol). Zij gingen uit van het feit, dat men door soortvreemd vet in het lichaam te brengen, het vetsplitsend vermogen van het bloed kon verhoogen, en dat, wanneer zulke vetstoffen herhaaldelijk in het lichaam werden gebracht, die cellen, welke afweerfermenten kunnen vormen, geprikkeld werden tot het maken van lipasen, die in staat zijn ook andere vetten dan die in het lichaam gebracht waren, aan te grijpen. Gamelan bestaat uit verschillende vetten, wassoorten en lipoiden, die in het menscheijk lichaam niet voorkomen. Een onderzoek naar de wijze, waarop het met gamelan behandelde lichaam antwoordt op de verschillende door DEYCKE en MUCH uit tuberkelbacillen afgescheiden bestanddeelen van den bacil, wees uit, dat als gevolg van de gamelanbehandeling in het bijzonder de reactie van de huid op de vetzuur-lipoied-groep en op de neutraal-vetgroep was verhoogd. Daardoor acht MATTAUSCH het bewijs geleverd, dat het brengen van vetstoffen in het lichaam het middel is, waardoor men in staat is den tuberkelbacil van zijn vet- en waspantser te ontdoen, den bacil onschadelijk te maken.... en de tuberculose te genezen.

Het betoog sluit als een bus, en het is nu maar te hopen, dat de uitkomsten der gamelanbehandeling zullen beantwoorden aan de verwachtingen, die de theorie en de proeven op dieren opwekken. Tal van korte ziektegeschiedenissen dienen om te bewijzen, dat lijders aan tuberculose door gamelan kunnen herstellen, maar de mededeelingen, die hierop betrekking hebben, zijn niet uitvoerig genoeg om ons er toe te brengen, den schrijver aanstonds in zijn geestdriftige aanbeveling van het nieuwe geneesmiddel te volgen.